
УДК 378.046-021.68(477.84)«XX»

DOI: <https://doi.org/10.35774/gsip2025.02.113>

Ірина НЕДОШИТКО

*кандидат історичних наук, доцент,
Західноукраїнський національний університет*

м. Тернопіль, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9233-7169>

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ/ ІНСТИТУТ УДОСКОНАЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ/ КРИЗЬ ПРИЗМУ ОЧІЛЬНИКІВ (1940-І РОКИ – СЕРЕДИНА 1970-Х РОКІВ)

Анотація. У дослідженні на основі аналізу архівних джерел та відкритих опублікованих документів періоду 1940-х років – середини 1970-х років проаналізовано хронологічні рамки зміни керівництва закладу. Опрацьовано їхню біографію, матеріально-побутове забезпечення, фінансування науково-педагогічного персоналу, а також взаємодію інституту з іншими закладами післядипломної освіти. Методологія розвідки ґрунтується на комплексному застосуванні загальнонаукових методів (аналіз, порівняння, синтез, узагальнення) та спеціально-історичних, зокрема, історико-системного, хронологічного. Наукова новизна полягає в тому, що чи не вперше досліджується така проблема, оскільки повного та цілісного вивчення керівництва інститутом на сьогодні в науковій літературі немає або є лише частково. Особлива цінність такої праці уможливілює різнобічно вивчити циклічність зміни очільників закладу післядипломної педагогічної освіти Тернопільської області в загальноукраїнському контексті. У статті висвітлено поетапність зміни керівників, подано період функціонування інституту без директора та його наслідки. Проаналізовано соціальні, фінансові, правові умови регулювання питання керівництва закладом. Описано процес тісної взаємодії з обласним відділом народної освіти, прослідковано знаходження інституту та географію проведення курсів підвищення кваліфікації вчителів. Стаття порушує питання нормативно-правового врегулювання призначення директорів закладу післядипломної освіти тощо. Зроблено аналіз адміністративної, організаторської, методичної та педагогічної діяльності

© Ірина Недошитко, 2025.

керівників інституту удосконалення кваліфікації вчителів /післядипломної педагогічної освіти крізь призму історичного виміру.

Ключові слова: інститут удосконалення кваліфікації учителів, освіта в західних областях України, післядипломна педагогічна освіта, ідеологія, Тернопільська область.

Iryna NEDOSHYTKO

PhD in History, Associate Professor

West Ukrainian National University

Ternopil, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9233-7169>

TERNOPIL REGIONAL COMMUNAL INSTITUTE OF POSTGRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION/ INSTITUTE FOR THE IMPROVEMENT OF TEACHERS' QUALIFI- CATIONS, THROUGH THE PRISM OF LEADERS (1940S – MID-1970S)

Abstract. Based on an analysis of archival sources and publicly available sources from the period between the 1940s and the mid-1970s, this study analyzes the chronological framework of changes in the institution's leadership. Their biographies, material and living conditions, financing of scientific and teaching staff, as well as interaction with other postgraduate education institutions are examined. The research methodology is based on the comprehensive application of general scientific methods (analysis, comparison, synthesis, generalization) and special historical methods, in particular historical-systemic and chronological methods. The scientific novelty of the study lies in the fact that there is no complete and comprehensive study on the management of the institute in the scientific literature today, or it is only partial. The particular value of such a study lies in the opportunity to comprehensively study the cyclical nature of changes in the leadership of postgraduate pedagogical education in the Ternopil region in the context of Ukraine as a whole. The article reveals the phased nature of the change of leaders, describes the period of the institute's functioning without a director and its consequences. An analysis of the social, financial, and legal conditions for regulating the issue of the institution's leadership is provided. The process of close cooperation with the regional department of public education is described, and the location of the institute and the geography of teacher training courses are traced. The article touches upon the issue of regulatory and legal regulation of the appointment of directors of postgraduate education institutions, etc. An analysis of

the administrative, organizational, methodological, and pedagogical activities of the heads of the institute for teacher training/postgraduate pedagogical education is made through the prism of historical dimension.

Key words: Institute for Teacher Training, education in western Ukraine, postgraduate teacher training, ideology, Ternopil region.

Постановка проблеми. Зважаючи на динамічні зміни, післядипломна освіта в Україні викликала і викликає наукову зацікавленість. Особливо це стосується сьогодення: постійна невизначеність, стрес, загрози та натиск, що спонукає до переосмислення історії освіти українського народу. Вивчення та висвітлення локальної історії стає пріоритетним напрямом, індикатором власної самосвідомості, унікальності та непересічності. Досліджуючи власну історію освіти дорослих на Тернопільщині, черпаємо неоціненний досвід попередніх поколінь. Особисті приклади очільників того часу наочно свідчать, як практично долати перешкоди та адаптуватися до зовнішніх умов, не втрачаючи власних коренів. У цій справі важлива роль належить Тернопільському інституту удосконалення кваліфікації учителів (далі – ТІУКВ).

Аналіз наукових досліджень. На сьогодні немає цілісного дослідження, в якому подано історію інституту через призму її очільників. Є доволі багато статей, у яких висвітлено окремі питання історії ТІУКВ. Зокрема, вагомий внесок зробила М. А. Мартинів [Мартинів 2021; Мартинів 2022a; Мартинів 2022b; Мартинів 2022c; Мартинів 2023a; Мартинів 2023b; Мартинів 2023c; Мартинів 2024], у статтях якої згадано керівників і працівників інституту, достатньо скрупульозно досліджено фінансово-матеріальне становище ТІУКВ. Важливими є дослідження В. М. Кіцака про роль інституту у формуванні цілої системи освіти в області [Кіцак, 2024], М. М. Москалюка [Москалюк, 2025] щодо пропагування трудового аспекту виховання молоді з акцентом на сільське господарство на теренах Тернопільщини. Наукові статті О. М. Петровського [Петровський, 2024; Петровський, 2025a; Петровський, 2025b], які базуються на архівних документах, всебічно аналізують роль ТІУКВ у всесоюзній системі навчання вчителів.

Варто виокремити джерела з відкритим доступом: офіційні сайти інститутів післядипломної педагогічної освіти, що інколи вміщують інформацію з історії закладу у формі історичної довідки. Це теж стає важливим та неоцінним джерелом інформації у вивченні локальної історії.

Мета статті – проаналізувати основні тенденції зміни керівництва установою, її матеріальне та фінансове становище, дослідити історію закладу крізь призму очільників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Першим керівником Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів, що зазначений в архівних документах 1944 року, був Федчишин Степан Іванович, якого цього ж року змінив Назаренко Петро Іванович [ТОКІППО], місце знаходження закладу до 1944 р. важко визначити, адже під час окупації він не функціонував. Проте О. Петровський зазначає, що ТІУКВ через відсутність приміщення знаходився

в м. Чорткові на вул. Стара, буд. 3. Бракувало й матеріально-технічної бази: підручників, парт та іншого навчального інвентаря. Окрім цього, штат працівників нараховував 70 осіб [Петровський, 2024], що за масштабами Тернопільської області для організації курсів з удосконалення вчителів було доволі мало.

Особиста інформація про керівників відсутня, що свідчить про швидкоплинність кадрів впродовж перших років функціонування установи. Наступний директор – Дубовик Федір Олексійович – теж недовго пропрацював на керівній посаді Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів, а саме з 1946 р. до 1947 р. Однак він залишався працювати в інституті на посаді методиста та за сумісництвом – інспектором шкільного сектору Обласного відділу народної освіти (далі – ОБНО). Збереглися його методичні розробки уроків, індивідуальний план роботи методиста тощо. Таке поєднання двох посад зумовлювалося фінансовим та матеріальним чинником. Інспекторів добре забезпечували продуктами та одягом [Мартинів, 2023b, С. 67]. Окрім цього, потрібно зауважити, що поле діяльності методиста інституту тісно перепліталось з роботою інспекторів різних рівнів. Вони разом з методистами відвідували школи та оцінювали рівень організації та проведення уроків, різні заходи, відповідність працівників закладів освіти, поставленим вимогам, тощо. Зауважимо, що наявність педагогічного стажу була обов'язковою вимогою прийняття на посаду інспекторів. Кадровий голод у післявоєнний час був гостро відчутний, тому перевищення службового становища, на нашу думку, не несло за собою правових наслідків у вигляді доган, штрафів тощо. Така понаднормова робота у двох інституціях давала можливість фінансово та матеріально себе забезпечувати.

З 1947 р. до 1948 р. директором було призначено Дручка Василя Павловича. З 17 травня 1948 р. наказом ОБНО № 279 призначено директором Котка Андрія Петровича [ДАТО, спр. 33, арк.57], який з 1949 р. працював в ОБНО на посаді завідувача шкільним сектором. Саме цього ж року було призначено «тов. Васильченка» директором інституту, який працював вчителем педагогіки Бережанського педучилища і на роботу не появлявся [ДАТО, спр. 58, арк. 6], що фактично свідчило про відсутність керівника інституту. А. Котко закінчив Полтавський інститут соціального виховання та згодом повернувся в ТІУКВ, але вже як завідувач кабінету дитячих будинків і значився в списках працівників за 1964 р. [Мартинів, 2023]. Щодо зарплати керівництва інституту, підкреслимо, що вона суттєво відрізнялася від зарплати завідувача кабінетом та становила різницю у 280 крб. Наприклад, ставка зарплати директора ТІУКВ (1947–1949 рр.) на місяць становила 880 крб., а завідувача кабінету мови і літератури – 600 крб. [Мартинів, 2022с, С. 52].

Для інституту 1949 р. ознаменувався періодом функціонування без директора. Однак методисти продовжували свою роботу відповідно до покладених на них обов'язків, що відображено в архівних справах фонду 2062 Держархіву Тернопільської області.

Складність організації проведення курсів підвищення кваліфікації педагогів у Тернопільській області в 1948 р. зумовлена відсутністю приміщення, курси

проходили в Тернополі, Збаражжі, Бережанах, Чорткові. Вони наповнені ідейно-політичним змістом та були скоріше своєрідною комуністичною агітацією вчителів [Мартинів, 2022b].

Однак відсутність керівництва відображено в архівних документах у вигляді зауважень від різних інституцій. Зокрема, у січні 1950 р. директор Українського науково-дослідного інституту педагогіки проф. С. Чавдаров писав, що матеріали узагальнення досвіду роботи шкіл та учителів області мали надійти до 25 грудня, а у зв'язку з їх відсутністю «затримує складання загально-республіканського плану дослідницької роботи з питань педагогіки та окремих методик» [ДАТО, спр. 67, арк. 2]. Можемо припустити, що контроль з боку директора установи мав вагомий вплив на організацію роботи та її координацію. Його довга відсутність несла негативну деструктивну функцію, що було досить небажаним явищем в куруванні освітою на Тернопільщині. Тому з 1950 р. до 1952 р. повертають В. Дручка на посаду директора.

Важливо зауважити, що тенденція частішої зміни керівництва була типовою для інститутів удосконалення вчителів. Так, у Львівському обласному інституті удосконалення вчителів, який теж відновив свою діяльність у 1944 р., відбувалися часті кадрові зміни у керівництві закладом. З 1944 р. до 1950 р. змінилося п'ять директорів, а з 1950 р. директором став П. А. Котко [ЛІППО]. За приклад взято Львівський заклад, адже саме з ним ТІУКВ підтримував тісні зв'язки та обмінювався досвідом роботи.

З 1952 р. до лютого 1958 р. директором був Шепченко Дмитро Євгенович, який здобув освіту в Харківському педагогічному інституті та мав ряд нагород: Грамота Міністерства освіти УРСР, медаль «За перемогу над Німеччиною», Орден Червоного Трудового прапора [ТоКППО]. Станом на 1952 р. його трудовий стаж становив 29 років [ДАТО, спр. 195, арк. 1–48].

Відповідно до акта приймання-передачі при зміні директорів ТІУКВ за 1958 р. зазначалося, що 1 лютого «з одного боку, бувший директор вчителів т. Шепченко Д. Є., з другого боку, новопризначений директор інституту УКВ т. Богайчук В.І., в присутності зав. фізичного виховання т. Кучми Е.І. і зав. кабінету мови і літератури т. Гніздовської І.В. склали цей акт т. Богайчук В.І. прийняв такі справи інституту УКВ: а) Бухгалтерія. Затверджено бюджет на 1958 р. в сумі ____ крб. виконано на 01.11.1958 р. в сумі 47 265,99 крб. готівкою в касі.

б) інвентар інституту згідно записів в інвентарній книзі, за що персональну відповідальність несе завгосп інституту т. Ковальчук М.Я. та зав. кабінетами біології тов. Свириденко Е.Л., кабінету навчального кіно т. Серга С.А. кабінет фізичного виховання т. Кучма Е.І., зав. кабінетом математики т. Сіренко І.Г., зав. кабінетом позакласної та піонерської роботи т. Нагорна О.В. і секретар-машиністка тов.. Мотовиляк Я.В.

в) бібліотеку тов.. Макар П.А...

г) гербову печатку інституту.» [ДАТО, спр. 114. арк. 1].

Богайчук Василь Іванович з 1958 р. до 1968 р. очолював заклад. Він був місцевим представником освітянської спільноти. Закінчив Львівський державний інститут [ДАТО, спр.145, арк. 15–16]. Трудову кар'єру розпочав з Баришівської середньої школи Скалатського району на посаді директора. З 1955 р. – завідувач Скалатського районного відділу освіти Тернопільської області [ТоКППО].

У 1969 році у Київському держуніверситеті ім. Т. Шевченка В. І. Богайчук захистив дисертацію на тему: «Становище і революційний рух трудящих мас Тернопільщини в епоху імперіалізму (1900 – 1920 рр.)» [Каталог кандидатських, п.д.]. Далі працював у Тернопільському державному педагогічному інституті[ТоКППО]. Більше інформації про нього немає. За його керівництва матеріально-технічна база зміцніла, на той час інститут знаходився в м. Тернополі на вул. К. Маркса, 7 [ДАТО, спр. 427, арк. 1]. На постійній основі в документації інституту наявний щорічний звіт роботи ТІУКВ [ДАТО, спр. 319, арк. 1–30] та доповіді очільника про діяльність методичних кабінетів, стан роботи закладів освіти області тощо. У цих матеріалах В.І. Богайчук досить скрупульозно аналізував роботу кожного методиста інституту, роблячи суттєві зауваження. Наприклад, критикував роботу зав. кабінету кіно про відсутність статистичної звітності підготовки фільмоперевірщиків. Аналізував інформаційно-методичні листи на наявність граматичних і пунктуаційних помилок, наголошуючи на неприпустимості такого факту[ДАТО, спр. 261, арк. 1–34]. Згідно з даними директор отримував найвищу заробітну плату відповідно до кошторисно-бухгалтерських звітів, хоча впродовж років вона змінювалася. Так, 1958 р. йому нараховано зарплату за місяць в сумі 1265 крб., тоді як звичайний методист в середньому отримував 800 крб. Проте з 1961 р. до 1964 р. місячна зарплата становила 138 крб., а в методиста становила 85 крб.[Мартинів, 2023с, С. 33–34].

Вважаємо за необхідне відзначити, що збережена звітна документація інституту наявна у двох варіантах: чорновий варіант з виправленнями, дописами та чистовий, остаточний варіант. Всі перелічені вище факти характеризують В.І. Богайчука як висококваліфікованого керівника, що працював на імідж закладу, який навчав вчителів.

Наступним керівником закладу, з 1968 р. до 1978 р., стає Надал Андрій Іванович. З архівних документів відомо, що 1967 р. він обіймав посаду завідувача Борщівського районного відділу народної освіти [ДАТО, спр. 319, арк. 41]. Згідно з характеристикою з роботи за 1969 – 1973 н.р. в 1969 р. заклад перейменовано у Тернопільський обласний інститут удосконалення кваліфікації вчителів. Загальна площа закладу становила 623 кв. м., було 24 кімнати. У трьох кімнатах розміщена бібліотека, двох – фільмотека. ТОІУКВ провадив широкий спектр форм навчання вчителів: курси, семінари, семінари-практикуми, індивідуальні та групові консультації, розроблення тематики курсових робіт і рефератів, примірні плани роботи методичних об'єднань, шкіл передового педагогічного досвіду. Зазначимо, що до курсової підготовки

залучали 80 працівників вузів. 1972 р. зроблено 450 виїздів в райони, в яких було відвідано 630 школи, в тому числі дошкільних та позашкільних закладів, 3 086 уроків, проведено 486 контрольних робіт. З характеристики випливає, що пріоритетними залишалися питання ідейного, науково-теоретичного і методичного рівня вчителів [ДАТО, спр. 396, арк. 1–8].

На фото перший ряд п'ятий зліва (Надал Андрій Іванович)

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, у період з 1944 р. до 1978 р. ТІУКВ з різною періодичністю очолювали 9 директорів. Після окупації та відновлення своєї діяльності 1944 р. змінилося два директори, наступні очільники теж не довго затримувалися на керівній посаді. Це пояснювалося складним та недостатнім матеріально-побутовим забезпеченням цілої системи освіти. Як наслідок, освітяни, в тому числі й очільники інституту виходили з ситуації перевищення своїм службовим становищем. Працювали на двох посадах: методистом та інспектором, щоб отримувати більше грошей, мати талони на безоплатну їжу, одяг тощо. Також, співпрацюючи з Обласним відділом народної освіти, наприклад, А.П. Котко перевівся з однієї установи до іншої. Безкарність прослідковується не тільки в тому, що керівники обіймали дві посади одночасно, але і самим фактом функціонування інституту без очільника. Останнє суттєво розхитувало роботу системи підвищення кваліфікації вчителів області. Курси проходили в районних центрах, а пізніше на постійній основі у м. Тернополі відповідно до умов того часу, однак вони були наповнені комуністичними ідеями, які за першої можливості пропагувалися у доповідях, виступах, звітах, педагогічних читаннях тощо.

У подальшому, коли уряд збільшив фінансування ТІУКВ та розширив його штат, керівники вже обіймали посади більш довготривало: Д.Є. Шепченко – 5 років, В.І. Богайчук та А.І. Надал – по 10 років, останні два, до речі, були вихідцями з Тернопільщини.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на поглиблене вивчення впливу соціально-економічних умов післявоєнного періоду на організацію та управління системою підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у регіонах України. Перспективним видається комплексний аналіз кадрової політики в освітніх установах, зокрема практик сумісництва посад, механізмів управлінського контролю та відповідальності керівного складу, а також причин і наслідків тривалого функціонування закладів без постійного керівництва.

Окремої уваги потребує дослідження ролі ідеологічного чинника в діяльності інститутів удосконалення кваліфікації вчителів, зокрема впливу комуністичної ідеології на зміст навчальних програм, форми підвищення кваліфікації та процес професійної підготовки педагогічних кадрів. Доцільним є також здійснення порівняльного аналізу діяльності аналогічних установ у різних областях УРСР з метою виявлення спільних і відмінних тенденцій їх розвитку.

Література

1. Богайчук Василь Іванович. Фото 1967 р. / Архів Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.
2. Директори обласних інститутів удосконалення кваліфікації вчителів Київ-травень-1969 р. / Архів Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.
3. Каталог кандидатських та докторських дисертацій з історії України, захищених за період від 1945 по 2004 рік. [Електронний ресурс] URL: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Sci/Bibliography/DissertHistUkr/History/Empires.html>
4. Кіцак В. М. Вплив Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів на функціонування освіти в області (1967–1969 рр.). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. 2024. Вип.2., С.77–84.
5. Мартинів М. А. Особливості кадрової політики радянської влади у системі перепідготовки учительських кадрів у Тернопільській області в повоєнний період // *П'яті Геретівські читання: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Тернопіль, 7 червня 2021 р.). Тернопіль: ТОКІППО, 2021. С. 166–171.
6. Мартинів М. А. Особливості становлення і функціонування Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (перша половина 40-х рр. ХХ ст.). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2022. Том 33 (72) № 3, С. 69–76.

7. Мартинів М. А. Організація та проведення курсів підвищення кваліфікації педагогів в Тернопільській області 1948 року. *Шості Геретівські читання: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Тернопіль, 03 червня 2022 р.). Тернопіль: ТОКІППО, 2022. С. 191–197.
8. Мартинів М. А. Кадровий потенціал Тернопільського інституту удосконалення вчителів 1950–1960-х рр. *Сьомі Геретівські читання: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Тернопіль, 22 вересня 2023 року). Тернопіль: ТОКІППО, 2023. С. 210–212.
9. Мартинів М. А. Ідеологічна складова навчально-виховної діяльності Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів 1945 – 1950 рр. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2023. Том 34 (73) № 2, С. 63–70.
10. Мартинів М. А. Вплив партійності на формування кадрового потенціалу Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (1961–1968 рр.). Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід. Збірник тез VI Міжнародної науково-практичної конференції, (Тернопіль, 17– 18 травня 2024 р.). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2024. С. 183–188.
11. Мартинів М. А. Фінансове становище Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (1957–1965 рр.). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2023. Том 34 (73). № 4, 2023 С. 29–36.
12. Мартинів М. А. Особливості фінансового та матеріального становища Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів 1945 – 1950 рр. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. 2022. Том 2 (47), С. 51–59.
13. Москалюк М. М. Підвищення кваліфікації освітян в Тернопільській області: трудовий аспект виховання (1959-1960 рр.). «Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2025. № (3)33, С. 1993–2006.
14. Петровський О.М. Деякі аспекти діяльності Тернопільського обласного інституту удосконалення учителів (1944–1946 рр.). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. 2024. Вип.1. С. 65–75.
15. Петровський О.М. Вплив нормо-творчих документів на створення та визначення завдань обласних Інститутів удосконалення/підвищення кваліфікації учителів та методичної мережі в УРСР (1930-ті – 1940-ві роки). «Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2025. № (2)32, С. 1766–1782.
16. Петровський О.М. Актуальні проблеми налагодження роботи школи та методичної служби Тернопільщини після звільнення з-під німецької

- окупації (1944 р.). «Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2025. № (5)35, С. 2516–2531.
17. Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти 1940-1950-ті роки. [Електронний ресурс] URL: <https://ippo.edu.te.ua/about/history/1940-1950>
 18. Комунальний заклад Львівської обласної ради Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. Історія закладу. [Електронний ресурс] URL: <https://loippo.lviv.ua/history-institute/>
 19. Державний архів Тернопільської області (далі – Держархів Тернопільської обл.). Ф. 2062. оп.1. Спр.33. Арк. 57
 20. Держархів Тернопільської області. Ф.2062. оп.1. Спр.67. Арк.78
 21. Держархів Тернопільської області. Ф.2062. оп.1. Спр.114. Арк.3
 22. Держархів Тернопільської області. Ф.2062. оп.1. Спр.145. Арк.25
 23. Держархів Тернопільської області. Ф.2062. оп.1. Спр.195. Арк.48
 24. Держархів Тернопільської області. Ф.2062. оп.1. Спр.319. Арк.41
 25. Держархів Тернопільської області. Ф.2062. оп.1. Спр.396. Арк.8
 26. Держархів Тернопільської області. Ф.2062. оп.1. Спр.427. Арк.54

References

1. Bohaichuk Vasyl Ivanovych. Foto 1967 r. [Vasyl Ivanovych Bohaychuk. Photo from 1967.] / Arkhiv Ternopilskoho oblasnoho komunalnoho instytutu pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity (in Ukrainian).
2. Dyrektory oblasnykh instytutiv udoskonalennia kvalifikatsii vchyteliv Kyiv-traven-1969 r. [Directors of regional institutes for teacher training, Kyiv, May 1969.] / Arkhiv Ternopilskoho oblasnoho komunalnoho instytutu pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity (in Ukrainian).
3. Kataloh kandydatskykh ta doktorskykh dysertatsii z istorii Ukrainy, zakhyshchenykh za period vid 1945 po 2004 rik [Catalog of candidate and doctoral dissertations on the history of Ukraine, defended from 1945 to 2004]. Retrieved from <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Sci/Bibliography/DissertHistUkr/History/Empires.html> (in Ukrainian)
4. Kitsak, V.M. (2024). Vplyv Ternopilskoho instytutu udoskonalennia kvalifikatsii vchyteliv na funktsionuvannia osvity v oblasti (1967–1969 rr.) [The influence of the Ternopil Institute for Advanced Training of Teachers on the functioning of education in the region (1967–1969)]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Istorii*, 2, 77–84. (in Ukrainian).
5. Martyniv, M.A. (2021). Osoblyvosti kadrovoi polityky radianskoi vlady u systemi perepidhotovky uchytelskykh kadriv u Ternopilskii oblasti v povoiennyi period [Features of the personnel policy of the Soviet government in the system of retraining of teaching staff in the Ternopil region in the post-war period]. *Piati*

- Geretivski chytannia: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 166–171). Ternopil: TOKIPPO. (in Ukrainian).
6. Martyniv, M.A. (2022). Osoblyvosti stanovlennia i funktsionuvannia Ternopilskoho instytutu udoskonalennia kvalifikatsii vchyteliv (persha polovyna 40-kh rr. XX st.) [Features of the formation and functioning of the Ternopil Institute for Advanced Training of Teachers (first half of the 1940s)]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnogo universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Istorychni nauky*, 33 (72), 3, 69–76. (in Ukrainian).
 7. Martyniv, M.A. (2022). Orhanizatsiia ta provedennia kursiv pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohiv v Ternopilskii oblasti 1948 roku [Organization and conduct of professional development courses for teachers in the Ternopil region in 1948]. *Shosti Geretivski chytannia: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 191–197). Ternopil: TOKIPPO. (in Ukrainian).
 8. Martyniv, M. A. (2023). Kadrovyi potentsial Ternopilskoho instytutu udoskonalennia vchyteliv 1950–1960-kh rr. [Personnel potential of the Ternopil Institute for Advanced Training of Teachers in the 1950s–1960s]. *Somi Geretivski chytannia: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 210–212). Ternopil: TOKIPPO. (in Ukrainian).
 9. Martyniv, M.A. (2023). Ideolohichna skladova navchalno-vykhovnoi diialnosti Ternopilskoho instytutu udoskonalennia kvalifikatsii vchyteliv 1945–1950 rr. [Ideological component of educational activities of the Ternopil Institute for Advanced Training of Teachers 1945–1950]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnogo universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Istorychni nauky*, 34 (73), 2, 63–70. (in Ukrainian).
 10. Martyniv, M.A. (2024). Vplyv partiinosti na formuvannia kadrovoho potentsialu Ternopilskoho instytutu udoskonalennia kvalifikatsii vchyteliv (1961–1968 rr.) [The influence of party affiliation on the formation of personnel potential of the Ternopil Institute for Advanced Training of Teachers (1961–1968)]. *Tsinnisni oriientyry v suchasnomu sviti: teoretychnyi analiz ta praktychnyi dosvid. Zbirnyk tez VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 183–188). Ternopil: TNPU im. V. Hnatiuka. (in Ukrainian).
 11. Martyniv, M.A. (2023). Finansove stanovyshche Ternopilskoho instytutu udoskonalennia kvalifikatsii vchyteliv (1957–1965 rr.) [Financial situation of the Ternopil Institute for Advanced Training of Teachers (1957–1965)]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnogo universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Istorychni nauky*, 34 (73), 4, 29–36. (in Ukrainian).
 12. Martyniv, M.A. (2022). Osoblyvosti finansovoho ta materialnogo stanovyshcha Ternopilskoho instytutu udoskonalennia kvalifikatsii vchyteliv 1945–1950 rr. [Features of the financial and material situation of the Ternopil Institute for Advanced Training of Teachers 1945–1950]. *Naukovyi visnyk Uzhhordskoho universytetu. Serii: Istorii*, 2 (47), 51–59. (in Ukrainian).
 13. Moskaliuk, M.M. (2025). Pidvyshchennia kvalifikatsii osvitian v Ternopilskii oblasti: trudovy aspekt vykhovannia (1959-1960 rr.) [Professional development

- of educators in the Ternopil region: labor aspect of education (1959-1960)]. *Visnyk nauky ta osvity (Seriiia «Filolohiia», Seriiia «Pedahohika», Seriiia «Sotsiolohiia», Seriiia «Kultura i mystetstvo», Seriiia «Istoriia ta arkheolohiia»),* 3(33), 1993–2006. (in Ukrainian).
14. Petrovskiyi, O.M. (2024). Deiaki aspekty diialnosti Ternopilskohooblasnoho instytutu udoskonalennia uchyteliv (1944–1946 rr.) [Some aspects of the activities of the Ternopil Regional Institute for Advanced Training of Teachers (1944–1946)]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seriiia: Istoriia,* 1, 65–75. (in Ukrainian).
 15. Petrovskiyi, O. M. (2025). Vplyv normo-tvorchykh dokumentiv na stvorennia ta vyznachennia zavdan oblasnykh Instytutiv udoskonalennia/pidvyshchennia kvalifikatsii uchyteliv ta metodychnoi merezhi v URSR (1930-ti – 1940-vi roky) [The influence of regulatory documents on the creation and definition of tasks of regional Institutes for advanced training/professional development of teachers and methodological network in the Ukrainian SSR (1930s–1940s)]. *Visnyk nauky ta osvity (Seriiia «Filolohiia», Seriiia «Pedahohika», Seriiia «Sotsiolohiia», Seriiia «Kultura i mystetstvo», Seriiia «Istoriia ta arkheolohiia»),* 2(32), 1766–1782. (in Ukrainian).
 16. Petrovskiyi, O.M. (2025). Aktualni problemy nahodzhennia roboty shkoly ta metodychnoi sluzhby Ternopilshchyny pislia zvilnennia z-pid nimetskoj okupatsii (1944 r.) [Actual problems of establishing the work of school and methodological service of Ternopil region after liberation from German occupation (1944)]. *Visnyk nauky ta osvity (Seriiia «Filolohiia», Seriiia «Pedahohika», Seriiia «Sotsiolohiia», Seriiia «Kultura i mystetstvo», Seriiia «Istoriia ta arkheolohiia»),* 5(35), 2516–2531. (in Ukrainian).
 17. Ternopilskiyi oblasnyi komunalnyi instytutu pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity 1940-1950-ti roky [Ternopil Regional Communal Institute of Postgraduate Pedagogical Education 1940-1950s]. Retrieved from <https://ippo.edu.te.ua/about/history/1940-1950> (in Ukrainian).
 18. Komunalnyi zaklad Lvivskoi oblasnoi rady Lvivskiyi oblasnyi instytut pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity. Istoriia zakladu [Communal Institution of Lviv Regional Council Lviv Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education. History of the institution]. Retrieved from <https://loippo.lviv.ua/history-instityt/> (in Ukrainian).
 19. Derzhavnyi arkhiv Ternopilskoi oblasti (dali – Derzharkhiv Ternopilskoi obl.). F. 2062. Op. 1. Spr. 33. Ark. 57. (in Ukrainian).
 20. Derzharkhiv Ternopilskoi obl. F. 2062. Op. 1. Spr. 67. Ark. 78. (in Ukrainian).
 21. Derzharkhiv Ternopilskoi obl. F. 2062. Op. 1. Spr. 114. Ark. 3. (in Ukrainian).
 22. Derzharkhiv Ternopilskoi obl. F. 2062. Op. 1. Spr. 145. Ark. 25. (in Ukrainian).
 23. Derzharkhiv Ternopilskoi obl. F. 2062. Op. 1. Spr. 195. Ark. 48. (in Ukrainian).
 24. Derzharkhiv Ternopilskoi obl. F. 2062. Op. 1. Spr. 319. Ark. 41. (in Ukrainian).
 25. Derzharkhiv Ternopilskoi obl. F. 2062. Op. 1. Spr. 396. Ark. 8. (in Ukrainian).
 26. Derzharkhiv Ternopilskoi obl. F. 2062. Op. 1. Spr. 427. Ark. 54. (in Ukrainian).